

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی

رشته مطالعات تاریخ سیع

(خاص دانشگاه ادیان و مذاہب)

دوره کارشناسی ارشد ناپیوست

کروه علوم انسانی

براساس صور تجلیسه کارگروه تخصصی علوم حوزه ای - دانشگاهی

در تاریخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۸ به تصویب رسید

نام رشته: مطالعات تاریخ تشیع (خاص)

گروه: علوم انسانی

کارگروه تخصصی: علوم حوزه‌ای - دانشگاهی

پیشنهادی دانشگاه: ادیان و مذاهب

عنوان گرایش: -

دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد نایپوسته

نوع مصوبه: بازنگری

تاریخ تصویب: ۱۳۹۶/۱۲/۰۹

به استناد آین نامه و اگذاری اختیارات برنامه ریزی درسی مصوب جلسه شماره ۸۸۲ تاریخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۳ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی، برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی ارشد نایپوسته مطالعات تاریخ تشیع طی نامه شماره ۴۵۷۸ تاریخ ۰۵/۰۳/۹۵ از دانشگاه ادیان و مذاهب دریافت شد و در جلسه تاریخ ۱۳۹۶/۰۲/۲۸ کارگروه تخصصی برنامه ریزی علوم حوزه‌ای - دانشگاهی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که از مهر ماه سال ۱۳۹۷ وارد دانشگاه ادیان و مذاهب می‌شوند، لازم الاجرا است.

ماده دو- برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی ارشد نایپوسته رشته مطالعات تاریخ تشیع از نیمسال اول سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ جایگزین برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد نایپوسته رشته مطالعات تاریخ تشیع مصوب جلسه شماره ۶۳۷ شورای عالی برنامه ریزی به تاریخ ۰۴/۰۲/۱۳۸۶ می‌شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا به دانشگاه ادیان و عرفان ابلاغ می‌شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ به مدت ۵ سال قابل اجرا و پس از آن نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمد رضا آهنچیان

دیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

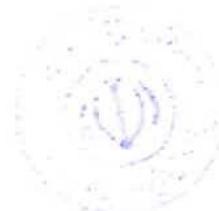
برنامه درسی
(بازنگری شده)

مقطع کارشناسی ارشد

رشته تاریخ تشیع

(خاص دانشگاه ادیان و مذاهب)

گروه آموزشی شیعه شناسی
بین رشته‌ای

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

فصل اول:

مقدمه

اهمیت موضوع

بی‌شک شیعه‌شناسی یکی از پر جاذبه‌ترین گرایش‌های مطالعات اسلامی است که هم دیگران به ویژه غربیان- را به خود جذب کرده و هم پژوهشگران، دانشجویان و طلاب کشورمان را برانگیخته است. شیعه‌شناسی -به ویژه با رویکرد تاریخی آن- به دور از تعصبات و گرایش‌های جدلی، به یکی از نیازهای ضروری ما تبدیل شده است؛ چنان‌که آشنایی با دیگر شاخه‌های خانواده بزرگ تشیع نیز برای کمک به فهم تشیع اثناعشری و همچنین یافتن قدرت تعامل بیشتر در عرصه گفت و گو و تفاهیم ادیان و مذاهب ضروری است.

شرق‌شناسان با انگیزه‌های مختلفی به مطالعات تشیع روی آورده‌اند که در اینجا مجال طرح و بررسی آن نیست. آنچه دانشگاه‌ها و دست‌اندرکاران مطالعه حوزه ادیان و مذاهب را به سمت مطالعات شیعه‌شناسی سوق داد، ضرورت این نوع مطالعات جامع، عالمانه و روشنمند است که همچنان جای خالی آن در جامعه علمی ما -حوزه و دانشگاه- کاملاً ملموس است. تجربه‌های انجام پژوهه‌های تحقیقاتی در این قلمرو و برگزاری دوره‌های آموزشی در مقاطع مختلف به‌خوبی نشان داده است که تا چه اندازه زمینه‌های مطالعاتی فتح شده‌ای در این حوزه باقی مانده است و تا چه اندازه دانشجویان و حتی طلاب حوزه‌های علمیه از لحاظ عمق و جامعیت در شیعه، نیازمند آموزش و پژوهش (و البته علاقمند به آن نیز) هستند. اقبال بسیاری که به این رشتہ شده است، ما را بیش از پیش در برداشتن قدم‌های بلندتر در جهت شناخت شیعه، تاریخ آن، نقش فرهنگی و تمدنی اش از گذشته تا کنون و حرکت به سوی تعامل با دیگر ادیان و در چارچوب تعالیم جاودانه اسلام، مصمم و استوار ساخته است.

تعريف و اهداف:

دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع، رشته‌ای است در حوزه علوم انسانی که بر اساس ضوابط دانشگاهی برای نیل به اهداف زیر برنامه ریزی شده است:

۱. تربیت و تأمین نیروی انسانی متخصص برای تدریس در مراکز علمی کشور؛
۲. تربیت و تأمین پژوهشگر و محقق در زمینه مسائل و موضوعات تاریخ تشیع؛
۳. تربیت نیروی متخصص برای شناساندن فرق و گرایش‌های مختلف شیعی؛
۴. دفاع از هویت وحیانی و عقلانی اسلام و تشیع در مقابل باورهای خرافی و فرق انحرافی؛
۵. خدمت‌رسانی به علاقمندان مطالعات تخصصی شیعه شناسی، تاریخ آن و نقش فرهنگی و تمدنی اش در ایران و جهان؛
۶. فراهم کردن امکانات علمی و تحقیقاتی برای طراحی و اجرای پژوهش‌های پژوهشی.

طول دوره و شکل نظام:

طول دوره کارشناسی ارشد، دو سال است که بر اساس آیین‌نامه، طی چهار نیمسال و هر نیمسال، شانزده هفته ارائه می‌شود. در این مدت دانشجو باید پایان‌نامه خود را گذرانده و از آن دفاع کند. هر واحد درس نظری نیز ۱۶ ساعت است.

تبصره: چنانچه به تشخیص گروه آموزشی، مدت فوق برای گذراندن دروس جبرانی یا اتمام پایان‌نامه کافی نباشد، حد اکثر دو نیم‌سال دیگر به مدت فوق اضافه می‌شود.

تعداد واحدهای درسی:

تعداد کل واحدهای درسی رشته، ۳۲ واحد و به شرح زیر است:

دروس جبرانی: ۱۲ واحد

دروس اصلی: ۲۸ واحد که شامل ۲۰ واحد الزامی و ۱۶ واحد اختیاری است و دانشجو موظف به گذراندن ۸ واحد اختیاری است.

پایان نامه: ۴ واحد

شرایط پذیرش:

۱. دارا بودن دانشنامه کارشناسی از موسسات آموزشی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری؛
۲. مجاز شدن به انتخاب رشته در آزمون سراسری و اعلام از سوی سازمان سنجش؛
۳. پذیرفته شدن در آزمون و مصاحبه علمی و عمومی دانشگاه.

فصل دوم

جداول دروس

۱ - جدول دروس تخصصی

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز	ملاحظات
			عملی	نظری	جمع		
۱	مفهوم و پیدایش تشیع (بررسی نظریه‌ها)	۲	۳۲	۳۲	۳۲		پایه
۲	تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام ۱	۲	۳۲	۳۲	۳۲		پایه
۳	تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام ۲	۲	۳۲	۳۲	۳۲		پایه
۴	فرق منشعب از تشیع ۱	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۵	فرق منشعب از تشیع ۲	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۶	تاریخ سیاسی شیعه (نهضت‌ها و دولت‌ها)	۲	۳۲	۳۲	۳۲		پایه
۷	تاریخ تشیع در ایران	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۸	شیعه و تمدن اسلامی	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۹	تاریخ حوزه‌های علمیه و نهاد روحانیت شیعه	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۱۰	شیعه در مطالعات مستشرقان	۲	۳۲	۳۲	۳۲		
۱۱	پایان‌نامه	۴					
جمع							
		۲۴	۳۲۰	۳۲۰	۳۲۰		

۲- جدول دروس اختیاری

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			ملاحظات	پیش نیاز
			علمی	نظری	جمع		
۱	تاریخ پیامبر اسلام(ص)	۲	-	۳۲	۳۲		
۲	تاریخ فلسفه اسلامی (با تاکید بر نقش شیعه)	۲	-	۳۲	۳۲		
۳	تاریخ کلام شیعه	۲	-	۳۲	۳۲		
۴	منابع تفکر شیعه	۲	-	۳۲	۳۲		
۵	جريان شناسی فکری شیعه و جهان اسلام	۲	-	۳۲	۳۲		
۶	جغرافیای شیعه در جهان معاصر	۲	-	۳۲	۳۲		
۷	متون عربی تخصصی	۲	-	۳۲	۳۲		
جمع		۱۴	۲۲۴	۲۲۴	۲۲۴		

دانشجو می بایست ۸ واحد از واحدهای اختیاری را بگذراند.

جدول دروس جبرانی -۳

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	ملاحظات
			عملی	نظری	جمع		
۱	فلسفه تاریخ و مکاتب تاریخ نگاری	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
۲	تشیع و تصوف	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
۳	زبان انگلیسی تخصصی	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
۴	روش تحقیق در تاریخ	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
۵	تاریخ مذاهب اسلامی	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
۶	شیعه و تقریب مذاهب اسلامی	۲	۳۲	۳۲	۶۴		
جمع							
		۱۹۲	۱۹۲	۱۹۲	۵۷۶		

۱- دروس
تخصصی

مفهوم و تاریخ پیدایش تشیع (بررسی نظریه‌ها)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی:		
	عملی				مفهوم و تاریخ		
	نظری	پایه			پیدایش تشیع		
	عملی				(بررسی نظریه‌ها)		
	نظری						
	عملی	تخصصی					
	نظری						
	عملی	اختیاری					
■ آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐					عنوان انگلیسی:		
■ سینما ☒ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ آزمایشگاه ☐					Definition and Formation of Shiism		

هدف: تحلیل معناشناختی تشیع، انواع آن، واژگان مرتبط، بررسی نظریه‌های مختلف درباره شکل‌گیری و پیدایش آن

سرفصل

الف. معناشناختی (ایضاح مفهومی) تشیع:

- بررسی واژه شناختی؛
- بررسی اصطلاحی (با نگاه تاریخی و ناظر به واقع)؛
- معنای عام و خاص تشیع؛
- تعریف برگزیده.

ب. انواع تشیع:

- تشیع روحی / معنوی
- تشیع سیاسی
- تشیع عراقی (تشیع حبی، تفصیلی، تشیع محدثین)
- تشیع غالی
- تشیع اعتقادی
- رفض و نصب

ج. بررسی و نقد دیدگاه‌ها درباره پیدایش تشیع:

- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در ماجراي سقیفه؛

- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در اواخر عمر عثمان؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عهد امام علی (ع)؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع پس از صلح امام حسن (ع)؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع پس از حادثه کربلا؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع توسط ایرانیان؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر امام صادق؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع در عصر آل بویه یا صفویه؛
- دیدگاه قائل به پیدایش تشیع توسط عبدالله بن سبا؛
- دیدگاه برگزیده پیدایش اصل تشیع در حیات پیامبر.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

١. الرسول و الشیعه، حسن سعید؛
٢. شیعه در اسلام، سید محمد حسین طباطبائی؛
٣. تشیع در مسیر تاریخ، سید حسین جعفری، ترجمه سید مهدی آیت الله؛
٤. اصل الشیعه و اصولها، کاشف الغطاء؛
٥. عبدالله بن سبا، سید مرتضی عسکری؛
٦. کتاب "Shiism:Doctrines, Thought and Spirituality" با ویراستاری سید حسین نصر، فصل های ۱ و ۲؛
٧. نشأه الشیعه و التشیع، سید محمد باقر صدر؛
٨. تشیع مولود طبیعی اسلام، سید محمد باقر صدر، ترجمه علی حاجتی کرمانی؛
٩. تاریخ الامامیه و اسلافهم من الشیعه، عبدالله فیاض؛
١٠. تاریخ شیعه، محمد حسین مظفر؛
١١. خاستگاه پیداش تشیع و فرقه های شیعی در عصر امامان، علی آقانوری؛

تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام (۱)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام (۱)
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐		■ سeminar ☒ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ آزمایشگاه ☐		

هدف: آشنایی تخصصی با تاریخ امامان شیعه از آغاز امامت امیرالمؤمنین علی (ع) تا پایان دوره امام صادق (ع).

سرفصل

معرفی منابع دست اول و نرم افزار سیره معصومان(ع)

ماجرای سقیفه و زمینه‌های سیاسی، اجتماعی شکل‌گیری آن؛

امیرالمؤمنین علی (ع) در عهد سه خلیفه نخست و رابطه آن حضرت با خلفای عصر خود؛

تحلیل حوادث ایام خلافت امیرالمؤمنین علی (ع)؛

عوامل و پیامدهای صلح امام حسن (ع)؛

امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و تشیع در عصر خلافت معاویه؛

عوامل و زمینه‌های وقوع حادثه کربلا؛

شرح مختصر ماجرای عاشوراء؛

پیامدهای ماجرای کربلا با تکیه بر قیام‌های شیعی؛

تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام سجاد (ع)؛

زمینه‌ها، ابعاد و نتایج حرکت علمی امام باقر (ع) و امام صادق (ع) تا پایان عصر اموی؛

تحلیل کلی وضعیت تشیع در شرق اسلامی تا پایان عصر اموی و آغاز دوره عباسیان؛

موضع امام صادق (ع) نسبت به عباسیان؛

تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام صادق (ع) در عهد عباسیان؛

چگونگی مواجهه اهل بیت با مخالفان مذهبی؛
تحلیل کلی شکل‌گیری فرقه‌ها و مکاتب فقهی و کلامی و اختلافات درون گروهی شیعیان در عصر صادقین (علیهمما السلام)؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. الارشاد، شیخ مفید
۲. اثبات الوصیة، مسعودی
۳. مناقب آل ابی طالب، ابن شهرآشوب
۴. شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید
۵. الاختصاص، شیخ مفید
۶. اعلام الوری، طبرسی
۷. الفصول المهمه، ابن صباح
۸. ینابیع الموده، القندوزی
۹. الشیعه فی احادیث الفریقین، علی موحد ابطحی
۱۰. صلح امام حسن، راضی آل یس، ترجمه سیدعلی خامنه‌ای
۱۱. تشیع در مسیر تاریخ، سیدحسین جعفری
۱۲. شیعه در اسلام، محمدحسین طباطبائی
۱۳. الصحیح من سیره الامام علی (ع)، جعفر مرتضی عاملی
۱۴. مقاتل الطالبین، ابوالفرج اصفهانی
۱۵. الرسول و الشیعه، حسن سعید
۱۶. الغدیر، علامه امینی
۱۷. حیات فکری و سیاسی امامان شیعه، رسول جعفریان
۱۸. اصل الشیعه و اصولها، محمد حسین کاشف الغطاء
۱۹. سیره الائمه الاثنی عشری، هاشم معروف حسني
۲۰. آثار باقر شریف قرشی

تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام (۲)

دروس پیش نیاز: تاریخ امامان (۱)	نظری	جبرانی	نوع واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ تحلیلی امامان علیهم السلام (۲)		
	عملی					
	نظری	پایه				
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐						
■ سینیار	■ کارگاه	■ سفر علمی	■ آزمایشگاه			

هدف: آشنایی تخصصی با تاریخ امامان شیعه از آغاز امامت امیرالمؤمنین علی (ع) تا غیبت صغیری

سرفصل

تحلیل مواضع سیاسی و فرهنگی امام کاظم (ع) در عهد عباسیان؛

تحلیل ماجراهی ولایت‌های امام رضا (ع)؛

تحلیل وضعیت کلی شیعیان در شرق اسلامی در عصر اول عباسی؛

مواضع و خط مشی امام جواد (ع)؛

مواضع و خط مشی امام هادی (ع)؛

مواضع و خط مشی امام حسن عسکری (ع)؛

وضعیت کلی شیعه در شرق اسلامی در عصر غیبت صغیری؛

تحلیل کلی رفتار سیاسی و اجتماعی ائمه؛

تحلیل کلی روش‌های فرهنگی و دعوت ائمه؛

تحلیل کلی نگاه و رفتار ائمه نسبت به مخالفان مذهبی.

روش ارزیابی

تحقیق (پژوهه)	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
✓	✓	✓	✓

منابع

١. منابع تاریخ عمومی مذکور در سرفصل تاریخ تحلیلی امامان ١.
٢. الغیبیه، نعمانی
٣. کشف الغمۃ، اربلی
٤. الامامۃ و التبصرة من الحیرة، ابن بابویه
٥. الغیبیه، شیخ طووسی
٦. الإرشاد، شیخ مفید
٧. کمال الدین و تمام النعمة، شیخ صدوق

٨. تاریخ غیبیه الصغری، سید محمد صدر
٩. اعلام الوری، طبرسی
١٠. تاریخ شیعه، مظفر
١١. تاریخ سیاسی اسلام، رسول جعفریان
١٢. حیات فکری و سیاسی امامان ع، رسول جعفریان
١٣. تاریخ عصر غیبت، مسعود پورآقایی
١٤. مناقب آل ابی طالب، ابن شهر آشوب
١٥. التشیع: نشأته .. معالمه، هاشم موسوی
١٦. شیعه و تشیع، محمدجواد معنیه
١٧. سازمان وکالت و نقش آن در عصر ائمه، محمدرضا جباری
١٨. تاریخ تشیع و امامان، محمد نصیری
١٩. آثار باقر شریف قرشی

فرق منشعب از تشیع (۱)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	عنوان درس به فارسی: فرق منشعب از تشیع (۱)
	عملی		
	نظری	پایه	
	عملی		
	نظری	تخصصی	
	عملی		
	نظری	اختیاری	
	عملی		
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐		عنوان درس به انگلیسی: Shiite Sects (1)	
☒ سینیار	☐ کارگاه	☐ سفر علمی	☐ آزمایشگاه

هدف: شناخت تحلیلی زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرقه‌های شیعی و منتبه به شیعه و تعامل آن‌ها با یکدیگر.

سوفصل

الف. کلیات

- مفاهیم (فرقه، شیعه و غلو ...);
 - تاریخچه فرقه‌گرایی و اختلاف در شیعه؛
 - علل و عوامل فرقه‌گرایی در شیعه.
- ب. گونه شناسی فرق شیعی و اقسام آن در قرون نخست هجری و عصر امامان:

• فرقه‌های شیعی:

۱. امامیه:

- تاریخچه؛
- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)؛
- فرق؛
- تعامل با فرقه‌های دیگر شیعی و سنی؛
- اجمالی از وضعیت کنونی.

۲. زیدیه:

- تاریخچه؛

عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی):

فرق:

تعامل با دیگر فرقه‌ها و گروه‌های دیگر:

اجمالی از وضعیت کنونی.

۳. اسماعیلیه:

تاریخچه (با تکیه بر انشعابات):

فرق:

عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی):

اجمالی از وضعیت کنونی.

۴. واقفیه:

تاریخچه (با اشاره به نو واقفیه):

فرق:

عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی):

تعامل با امامیه.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. کتاب‌های تاریخ عمومی (طبری، یعقوبی، ابن اثیر)

۲. الملل والنحل، شهرستانی

۳. مقالات اسلامیین، اشعری

۴. دراسات و بحوث فی تاریخ الیمن الاسلامی، محمد عیسی حربی

۵. بحوث فی الملل و النحل، جعفر سبحانی

۶. تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام، مشکور

۷. الزینه، ابوحاتم رازی

۸. منهاج الامام الشوكاني في العقيدة، عبدالله نومسوک

۹. ائمه الیمن بالقرن الرابع عشر، محمد بن محمد زباره

۱۰. نبلاء الیمن الى سنة ۱۳۷۵ هـ محمد بن محمد زباره

۱۱. فرق الشیعه، نوبختی

۱۲. اوایل المقالات، شیخ مفید
۱۳. المنیه والامل، ابن مرتضی
۱۴. المقالات و الفرق، سعد بن عبدالله اشعری
۱۵. عيون الاخبار، داعی ادريس قرشی
۱۶. الجامع فی اخبار القرامطة، سهیل زکار
۱۷. القرامطة، حسین بزون
۱۸. الكیسانیه فی التاریخ والادب، وداد قاضی
۱۹. تاریخ اسماعیلیه، عارف تامر
۲۰. تاریخ و عقاید اسماعیلیه، فرهاد دفتری
۲۱. تاریخ اسماعیلیان، برنارد لوئیس
۲۲. الواقفیه، ناصری
۲۳. تاریخ فرق اسلامی ج ۲، حسین صابری
۲۴. فرهنگ فرق اسلامی، سیدحسن خمینی
۲۵. خاستگاه پیدایش تشیع و فرقه‌های شیعی در عصر امامان، علی آقا نوری
۲۶. مکتب در فرایند تکامل، مدرسی
۲۷. تاریخ فرق و مذاهب کلامی، علی ربانی گلپایگانی

فرق منشعب از تشیع (۲)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	عنوان درس به فارسی: فرق منشعب از تشیع (۲)	
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
آموزش تکمیلی: ☒ دارد ☐ ندارد		نوع	واحد: ۲	
☒ سینیار		ساعت:	۳۲	
☐ کارگاه		آزمایشگاه ☐		
☐ سفر علمی				

هدف: شناخت تحلیلی زمینه‌های سیاسی و اجتماعی پیدایش فرقه‌های منشعب از شیعه و تعامل آن‌ها با یکدیگر.

سرفصل

غلو و غالیان؛

معنی و مفهوم غلو و تفویض؛

بررسی فرقه‌های غالی مطرح در دوران ائمه وارده در کتاب‌های ملل و نحل؛

امامان شیعه و برخورد با غالی و غالی‌گری؛

عبدالله بن سبا واقعیت یا افسانه؛

غالیان عصر ائمه مانند؛

غلات دوران حضرت امیر و نحوه برخورد حضرت با ایشان؛

بیان بن سمعان و بیانیه (تاریخ و عقاید)؛

ابومنصور عجلی و ادعای نبوت؛

مغیره بن سعید و مغیریه؛

ابوالخطاب و خطابیه؛

یونس بن ظیبان؛

آراء و افکار مفوذه دوران حضور؛

شلمگانی و ادعای بابیت؛

فارس بن حاتم و فرمان قتل وی از سوی امام.
مقوضه؛

پیامدهای غلو و غالی گری در فرهنگ شیعه؛
کیسانیه و عوامل و پیامدهای ظهور آنها؛

تاریخ پیدایش شیخیه؛

زندگی و آثار شیخ احمد احسایی؛

آراء و افکار خاص شیخ احمد احسایی؛

موافقات و مخالفان شیخ احمد احسایی؛

سید کاظم رشتی و طرح مساله بایت؛

علی محمد شیرازی و ادعای بایت؛

محمد کریم خان کرمانی و شیخیه کرمان؛

احقاقی‌ها و شیخیه همدان؛

مامقانی‌ها و شیخیه تبریز؛

ظهور بهائیت؛

تاریخچه و عقاید بهائیت؛

تفاوت اندیشه شیخیه با اثنی عشریه؛

عکس العمل علماء در برابر ادعای بایت شیرازی؛

ادعای مهدویت و نبوت باب؛

ادعای من يظهره اللهی؛

جانشین صبح ازل؛

ادعای پیامبری از سوی حسینعلی بهاء؛

بهائیت در بغداد و عکا؛

بهائیت بعد از حسینعلی بهاء؛

شوقي افندی و تحولات جدید؛

بیت العدل؛

بهائیت در جهان امروز؛

نصیریه و علویان؛

أهل حق.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

١. فرق الشیعه، نوبختی
٢. المقالات و الفرق، سعد بن عبدالله اشعری
٣. مقالات الإسلاميين، ابوالحسن اشعری
٤. رجال، کشی
٥. رجال، نجاشی
٦. الفرق بين الفرق، بغدادی
٧. الملل و النحل، شهرستانی
٨. بيان الاديان، حسني
٩. غالیان، نعمت الله فروشانی
١٠. غلو، نعمت الله صالحی نجف آبادی
١١. مکتب در فرایند تکامل، حسین مدرسی طباطبائی
١٢. آثار مربوط به علیان و اهل حق
١٣. مدخل اهل حق - دایره المعارف بزرگ اسلامی
١٤. الغلو، سامرایی
١٥. رسائل الحکمیة شیخ احمد احسایی
١٦. کتاب الرجعة شیخ احمد احسایی
١٧. شرح زیارت الجامعه شیخ احمد احسایی
١٨. العصمه شیخ احمد احسایی
١٩. اصول عقاید سید کاظم رشتی
٢٠. مجموعه رسائل سید کاظم رشتی
٢١. فصل الخطاب محمد کریم خان کرمانی
٢٢. مکتب شیخی، هانری کرین
٢٣. ارشاد القلوب، محمد کریم خان کرمانی
٢٤. الشیخیة آل طالقانی
٢٥. کتاب البيان، سید علی محمد باب
٢٦. کتاب اقدس، حسینعلی بهاء
٢٧. کتاب ایقان، حسینعلی بهاء
٢٨. بهائیان سید محمد باقر نجفی
٢٩. انشعاب در بهائیان، اسماعیل رائین
٣٠. نقد بهائیت، سید مصطفی حسینی طباطبائی
٣١. بهائیت در ایران، زاهدی

تاریخ سیاسی شیعه (نهضت‌ها و دولت‌ها)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی				عنوان درس به فارسی: تاریخ سیاسی شیعه (نهضت‌ها، دولت‌ها) عنوان درس به انگلیسی: Political History of Shi'a (Movements and Governments)
	عملی					
	نظری	پایه				
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐		نوع	واحد	ساعت: ۳۲	واحد: ۲	
■ سینیار	■ آزمایشگاه					
■ سفر علمی	□ کارگاه					

هدف: آشنایی تحلیلی با تحولات سیاسی شیعیان از ابتدای شکل گیری تاکنون.

سرفصل

معرفی منابع دست اول و نرم افزار تاریخ تشیع
مفهوم شناسی نهضت، جنبش، انقلاب، قیام و ...

گسترش تشیع و جغرافیای سیاسی شیعه

مبانی نظری قیام‌های شیعه

نهضت عاشورا و پیامدهای سیاسی آن.

نگاهی تحلیلی به قیام‌های شیعی در عصر امویان و عباسیان: (قیام مختار، زید، یحیی بن زید، نفس زکیه، شهید فخر، یحیی بن عبدالله، ابن طباطبا، محمد بن قاسم، محمد دیباچ...)

حکومت‌ها و خاندان‌های حکومت‌گر شیعی:

در ایران و قفقاز) علویان طبرستان، آل بویه، بنی عناز، اسماعیلیان الموت، ایلخانان، سربداران، آل جلایر، آل مظفر، آل اینجو، مرعشیان، آل کیا، قراقویونلو، مشعشیان، صفویان، افشاریه، زندیه، قاجار، پهلوی)

در مصر و شمال آفریقا (ادارسه، فاطمیان)

در شامات (آل حمدان)

در شبه قاره هند: (بهمنیان، نظام شاهیان، قطب شاهیان، عادل شاهیان....)

بررسی و نقد دیدگاه ها درباره نقش شیعه در سقوط بغداد؛

تحلیل کلی وضعیت شیعیان در آستانه حمله مغول و سقوط بغداد به دست مغولان؛

نقش و نفوذ شیعه در دربار ایلخانان و پیامدهای آن؛

پیدایش صفویه، زمینه ها، اقدامات و پیامدها

تشیع در قلمرو خلافت عثمانی؛

وضعیت سیاسی شیعه پس از صفویه و وضعیت سیاسی شیعه پس از عثمانی

وضعیت سیاسی شیعه در خاور میانه

...

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. منابع دست اول تاریخ اسلام (مسعودی، یعقوبی، طبری، ابن خلدون و ارشاد مفید)
۲. منابع روایی و حدیثی تشیع
۳. مقاتل الطالبين
۴. تشیع در مسیر تاریخ، جعفری
۵. مجالس المؤمنین، شوشتاری
۶. تاریخ الشیعه، مظفر
۷. الشیعه و الحاکمون، مغنیه
۸. تاریخ تشیع در ایران، جعفریان
۹. تاریخ طبرستان، ابن اسفندیار
۱۰. کتاب النقض، قزوینی
۱۱. اسماعیلیان در تاریخ، فرهاد دفتری
۱۲. منابع مربوط به آل بویه و سربداران
۱۳. تشیع و مشروطیت، عبدالهادی حائری
۱۴. نهضت اسلامی شیعیان عراق، جویس ویلی
۱۵. تطور الفکر السیاسی، احمد الکاتب
۱۶. تاریخ سیاسی شیعیان اثنی عشری، پروین ترکمنی آذر

۱۷. دولت عباسیان سهیل طقوش

۱۸. جهاد الشیعه فی العصر الاول العباسی، سیمره مختار اللیثی

۱۹. تاریخ سیاسی اسلام ، حسن ابراهیم حسن

۲۰. ژئو پلتیک شیعه

۲۱. تاریخ اسلام در هند، سیاوش یاری

۲۲. اطلس شیعه، رسول جعفریان

تاریخ تشیع در ایران

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ تشیع در ایران عنوان درس به انگلیسی: History of Shiism in Iran		
	عملی					
	نظری	پایه				
	عملی	تخصصی				
	نظری	اختیاری				
	عملی					
	نظری					
	عملی					
■ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒						
■ سמינار	کارگاه ☐	سفر علمی ☐	آزمایشگاه ☐			

هدف: بررسی وضعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شیعیان ایران و نقش ژئوپلیتیک شیعیان این کشور در جهان به ویژه در جهان اسلام.

سرفصل:

شناخت منابع تاریخی تاریخ تشیع در ایران (آثار کهن و جدید):

آشنایی ایرانیان با تشیع

موالی

نهضت شعوبیه

ورود تشیع به ایران: علل و عوامل

اشعریان قم

قیامها و جنبش‌های ایرانی-شیعی:

گسترش تشیع در شهرهای ایران:

قم، آوه، کاشان، ری، اصفهان، نیشابور، سبزوار، جرجان و استرآباد، اهواز، قزوین...

علل و عوامل:

مهاجرت سادات موسوی به ایران

اصحاب اهل بیت و مدارس علمی

حکومت‌های محلی و دولتهای شیعی

بقاع و اماکن متبرکه

پیوند تشیع و تصوف

سیاست مذهبی ایلخانان
عالمان و وزرای شیعی
و ...

دوره تثبیت و استقرار؛
خاندان‌های مهم و تأثیرگذار شیعه؛
مکاتب فکری شیعه و گسترش علوم
ظهور دولت صفوی و سیاست‌های مذهبی آن
جریانهای علمی، فقهی و متکلمین شیعه

تأثیر تشیع بر آداب و سنت ایران (آئین‌ها، آداب، مناسک و...)

روش ارزیابی

تحقيق (پژوهه)	آزمون نهایی	میان‌ترم	ارزشیابی مستمر
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. تواریخ عمومی و نرم افزار تاریخ تشیع
۲. تاریخ قم، حسن بن محمد بن حسن قمی
۳. النقض، عبدالجلیل قزوینی رازی
۴. تاریخ طبرستان، ابن اسفندیار
۵. اطلس شیعه، رسول جعفریان
۶. عمدہ الطالب فی انساب آل ایطالب، ابن عنبه
۷. مقاتل الطالبین، ابوالفرج اصفهانی
۸. زیدیه در ایران، محمد کاظم رحمتی
۹. جنبش زیدیه در ایران، عبدالرفیع حقیقت
۱۰. اسماعیلیه و ایران، فرهاد دفتری

۱۱. مهاجران موسوی، جلیل عرفان منش
۱۲. تاریخ ایران از ورود مسلمانان تا پایان طاهریان، حسین مفتخری و حسین زمانی
۱۳. تاریخ تشیع در ایران (۳ جلد)، رسول جعفریان.
۱۴. تاریخ تشیع، جمعی از نویسنده‌گان پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۵. اسلام در ایران، پتروفسکی، ترجمه کریم کشاورز.
۱۶. جامعه‌شناسی سیاسی تشیع اثنی عشری، اسماعیل نوری.
۱۷. ژئوپولیتیک شیعه، فراسوا توال.
۱۸. منابع تاریخ عمومی ایران بعد از اسلام و تاریخ عمومی اسلام.
۱۹. سفرنامه‌های عصر صفوی و قاجار
۲۰. تاریخ اجتماعی ایران، مرتضی راوندی
۲۱. کاشان در مسیر تشیع
۲۲. مروری بر جغرافیای تاریخی آوه؛ مهد تشیع در ایران، محسن الوبیری

شیعه و تمدن اسلامی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	پایه	واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: شیعه و تمدن اسلامی	
	عملی					
	نظری					
	عملی					
	نظری	تخصصی		نوع واحد	عنوان درس به انگلیسی: Shi'a and Islamic Civilization	
	عملی					
	نظری					
	عملی					
■ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒						
■ سینیار ☒		□ کارگاه ☐ سفر علمی ☐		□ آزمایشگاه ☐		

هدف: مطالعه نقش شیعه در تمدن اسلامی.

سرفصل

الف. تعریف تمدن و عناصر سازنده آن؛

ب. ویژگی‌های تمدن اسلامی؛

ج. تسبیح و نهادهای تمدن اسلامی؛

د. نقش شیعه در علوم:

- علوم عقلی: کلام، فلسفه، منطق، عرفان

- علوم انسانی: تاریخ و جغرافیا

- علوم ادبی: صرف و نحو، بلاغت

- پزشکی، ریاضیات و نجوم و شیمی

- علوم خاص اسلامی: فقه، اصول، حدیث، تفسیر، علوم قرآنی

- ه. شیعه و نهاد آموزش؛

- نهادهای آموزشی: مساجد، مدرسه‌ها، زاویه‌ها، خانقاوهای کتابخانه‌ها و ...

- تشکیلات و نظام آموزشی

- مراحل آموزش

- روش‌های تدریس

- اجازه‌نامه‌ها و شهادت‌نامه‌های علمی

القاب

و. شیعه و نهاد هنر؛

معنای هنر و اقسام آن

اسلام و هنر

هنر در عصر ائمه

هنر در دوره فاطمیان: مساجد، قلاع و قصور، تزئینات، ادوات، نساجی‌ها

هنر در دوره آل بویه

هنر در دوره صفویان

هنر در دوره قاجار

ز. شیعه و تشکیلات اداری در تمدن اسلامی؛

تشکیلات سیاسی در ادوار مختلف تمدن اسلامی: وزارت و کتابت

نظام اداری و ادوار مختلف اسلامی: حکومت امام علی، فاطمیان، آل بویه، صفویان

نظام مالی در ادوار مختلف تمدن اسلامی

نظام قضایی در ادوار مختلف تمدن اسلامی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

1. تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، غنیمه
2. مدارس نظامیه، دکتر کسایی
3. تاریخ التربیه عند الامامیه و ...، عبدالله فیاض
4. تأسیس الشیعه، صدر
5. دانش مسلمین، حکیمی
6. الذریعه (بخش اجازات) شیخ آقا بزرگ
7. بحار الانوار، مجلدات مربوط به اجازات، علامه مجلسی
8. تاریخ علوم عقلی در اسلام، ذبیح الله صفا
9. سه حکیم مسلمان، نصر
10. معجم مؤلفی الشیعه، آقا بزرگ تهرانی
11. طبقات اعلام الشیعه، آقا بزرگ تهرانی

۱۲. ریحانه الادب، مدرس خیابانی
۱۳. کتاب shiism doctrines / thought/and spirituality ویرایش سید حسین نصر، فصل های ۲۱ تا ۲
۱۴. علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی، صادق آینه وند
۱۵. تاریخ تمدن اسلامی، جرجی زیدان
۱۶. انتقال علوم یونانی به عالم اسلام، دلیسی اولیری ترجمه احمد آرام
۱۷. تاریخ فلسفه اسلامی، هانری کرین
۱۸. علم و تمدن در اسلام، سید حسین نصر
۱۹. دانش مسلمین، محمد رضا حکیمی
۲۰. تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلام، ذبیح الله صفا
۲۱. تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری، آدام متز
۲۲. کارنامه اسلام، عبدالحسین زرین کوب
۲۳. خدمات متقابل اسلام وایران، مرتضی مطهری
۲۴. تاریخ آموزش در اسلام، احمد شبی
۲۵. تاریخ التربیه عند الامامیه، عبدالله فیاض
۲۶. نقش شیعه در فرهنگ و تمدن ایران و اسلام، علی اکبر ولایتی
۲۷. اطلس شیعه، رسول جعفریان

تاریخ حوزه های علمیه و نهاد روحانیت شیعه

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ حوزه ها و نهاد روحانیت شیعه
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
■ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒				عنوان درس به انگلیسی: History of Shiite schools	
■ سینیار	کارگاه ☐	سفر علمی ☐	آزمایشگاه ☐		

هدف: آشنایی با تاریخ حوزه های علمیه و نهاد روحانیت شیعه

سرفصل

الف. شیعه و نهاد آموزش؛

- نهادهای آموزشی: مساجد، مدرسه‌ها، زاویه‌ها، خانقاوهای کتابخانه‌ها و ...
- تشکیلات و نظام آموزشی
- مراحل آموزش
- روش‌های تدریس
- اجازه‌نامه‌ها و شهادت‌نامه‌های علمی
- القاب

ب. شیعه و نظام روحانیت؛

- آموزش و تبلیغ دین در عصر پیامبر (ص)
- آموزش و تبلیغ دین در عصر خلفاء و امام علی (ع)
- آموزش و تبلیغ دین در عصر امامان شیعه (عصر حضور)
- سازمان و کالات
- آموزش و تبلیغ دین در عصر غیبت
- تاریخ شکل گیری نهاد مرجعیت

ج. کارکردهای حرفه‌ای (تبليغی، اخلاقی، سیاسی، آموزشی، کلامی و اقتصادی)؛

د. منابع مالی روحانیت شیعه در طول تاریخ؛

۵. حوزه‌ها و مکاتب علمی مهم شیعی:

▪ حوزه علمی کوفه

▪ حوزه علمی قم

▪ حوزه علمی بغداد

▪ حوزه علمی ری

▪ حوزه علمی حلہ

▪ حوزه علمی اصفهان

▪ حوزه علمی تهران

▪ حوزه علمی مشهد

▪ حوزه علمی قم (معاصر)

▪ حوزه علمی نجف

▪ حوزه علمی سامرا

▪ حوزه علمی کربلا

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. تاریخ التربیه عند الامامیه و ...، عبدالله فیاض
۲. گزارشی از سابقه تاریخ و اوضاع کنونی حوزه علمیه مشهد، سید علی خامنه ای
۳. آداب المتعلمين، منسوب به خواجه نصیرالدین طوسی
۴. شیوه های تحصیل و تدریس در حوزه های علمیه، محمدعلی رضائی اصفهانی
۵. تأسیس الشیعه، صدر
۶. دانش مسلمین، حکیمی
۷. الذریعه (بخش اجازات) شیخ آقا بزرگ
۸. بحار الانوار، مجلدات مربوط به اجازات، علامه مجلسی
۹. گذشته، حال و آینده حوزه در نگاه رهبری
۱۰. سیر حوزه های علمیه شیعه، لطف الله صافی گلپایگانی
۱۱. الحوزه العلمیه فی النجف الاشرف، سید محمد غروی

۱۲. معجم مؤلفی الشیعه، آقا بزرگ تهرانی
۱۳. طبقات اعلام الشیعه، آقا بزرگ تهرانی
۱۴. ریحانه الادب، مدرس خیابانی
۱۵. آشنایی با حوزه های علمیه شیعه در طول تاریخ، سید حجت موحد ابطحی
۱۶. درآمدی جامعه شناختی بر شکل گیری سازمان روحانیت، محمد علی اخلاقی
۱۷. حوزه های علمیه شیعه در گستره جهان، علی رضا سید کباری
۱۸. مأخذ شناسی نظام تعلیم و تربیت، محمد نوری
۱۹. خدمات متقابل اسلام و ایران، مرتضی مطهری
۲۰. تاریخ آموزش در اسلام، احمد شبی
۲۱. پژوهشی در نظام طلبگی، مهدی ضوابطی
۲۲. نقش شیعه در فرهنگ و تمدن ایران و اسلام، علی اکبر ولایتی
۲۳. تاریخ الحوزات العلمیة والمدارس الدينیة عند الشیعۃ الإمامیة، عدنان فرحان آل قاسم
۲۴. مدخل حوزه علمیه، دانشنامه جهان اسلام

شیعه در مطالعات مستشرقان

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: شیعه در مطالعات مستشرقان
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
عملی		آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐		عنوان درس به انگلیسی: Shi'a in Orientalist's Studies	
■ سینیار		کارگاه ☐	سفر علمی ☐	آزمایشگاه ☐	

هدف: آشنایی انتقادی با مستشرقان و بررسی رویکرد آنان به مطالعات شیعی

سرفصل

تعريف شرق شناسی، اسلام شناسی و مطالعات اسلامی
کلیاتی در باب پیدایش و سیر تحول اسلام شناسی در غرب
بحثی کلی درباره انگیزه ها، ابعاد و روش های اسلامی شناسی در غرب
بررسی و نقد آثار مستشرقان درباره اسلام، قرآن و تشیع (با تأکید بر تشیع) مانند:

گلدزیهر

ولهاؤن

برنارد لویس

مارتنین مکدرموت

ویلفرد مادلونگ

اتان کلبرگ

ژوزف فان اس

تمیمه بیهم دائم

...

روش ارزیابی

تحقیق (پروژه)	آزمون نهایی	میان ترم	ارزیابی مستمر
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. مجموعه مقالات همایش تشیع و خاورشناسان

۲. مدخل های مرتبط در Encyclopedia of Islam

۳. موسوعة المستشرقين، بدوى

۴. الدراسات العربية والاسلامية في ألمانيا في القرن العشرين

۵. قراءة جديدة في تاريخ الاستشراق، عبدالرحيم حسن

۶. من زلات المستشرقين، حمودة

۷. الاستشراق والمستشرقون؛ ما لهم وما عليهم، السباعي

۸. الاستشراق، ادوارد سعید

۹. مستشرقاً و علامه مجلسى، تدين

۱۰. شناخت شیعه، حکیمی

۱۱. شیخ طوسي و خاورشناسان

۱۲. مطالعات اسلامی در غرب، محسن الویری

۲- دروس اختیاری

تاریخ پیامبر اسلام(ص)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ پیامبر(ص)
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐		عنوان درس به انگلیسی: History of Holy Prophet Mohammad		
■ سینیار	■ سفر علمی	■ کارگاه	■ آزمایشگاه	

هدف: بررسی وضعیت جزیره العرب قبل از اسلام، تاریخ زندگانی رسول خدا(ص) از میلاد تا بعثت، شناخت دولت نبوی و تعاملات با دیگر گروه ها.

سرفصل

- معرفی منابع اصلی و مطالعات در حوزه تاریخ عصر نبوت و سیره پیامبر(ص)
 - آشنایی با جغرافیای طبیعی، انسانی و اقتصادی شبه جزیره عربی در آستانه بعثت
 - بررسی تاریخ زندگانی رسول خدا از میلاد تا بعثت
1. حوادث مقارن با ولادت رسول خدا(ص)
 2. سفر به شام
 3. جنگ های فجر
 4. تجارت و شباني
 5. دین پیامبر
 6. اموی بودن

- عصر بعثت (گزارش های آغاز بعثت و داستان غزانیه)
- مراحل دعوت و شیوه های آن در عصر مکی:
 1. مرحله اول: دعوت خصوصی (از آغاز تا سال سوم بعثت)
 2. مرحله دوم: دعوت عمومی (از سال سوم تا سال ششم بعثت)
 3. مرحله سوم: بن بست دعوت در مکه و هجرت به سایر مناطق مثل حبشه، طائف، هجرت به یثرب (از سال ششم تا دهم)
- هجرت رسول خدا(ص) به یثرب و پیامدهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن
- تحولات و رخدادهای عصر مدنی از سال دوم هجرت تا فتح مکه
- مناسبات رسول خدا(ص) با یهود مدینه و قریش
- فتح مکه و رخدادهای حنین، طائف تا تبوك و عام الوفود
- حججه الوداع و رخداد غدیر

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

1. منابع و تواریخ عمومی تاریخ صدر اسلام و سیر و مغایزی
2. آیتی، محمد ابراهیم، تاریخ پیامبر اسلام،
3. زرگری نژاد، غلام حسین، تاریخ صدر اسلام (عصر نبوت)
4. زریاب خوئی، عباس، سیره رسول خدا(ص)
5. علی، جواد، تاریخ عرب در دوران اسلامی (سیره نبوی)
6. علی، صالح احمد، دولت رسول خدا(ص)
7. سالم، عبدالعزیز، تاریخ العرب قبل الاسلام
8. حتی، فیلیپ، تاریخ عرب
9. جعفریان، رسول، سیره رسول خدا(ص)
10. حسن، ابراهیم حسن، تاریخ سیاسی اسلام

تاریخ فلسفه اسلامی (با تاکید بر نقش شیعه)

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی پایه	واحد: ۲	نوع واحد	ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ فلسفه اسلامی (با تاکید بر نقش فلاسفه شیعه)
	عملی					عنوان درس به انگلیسی: History of Islamic Philosophy
	نظری					عنوان درس به انگلیسی: History of Islamic Philosophy
	عملی					عنوان درس به انگلیسی: History of Islamic Philosophy
	نظری	تخصصی	اختیاری	آزمایشگاه	ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐
	عملی					آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐
	نظری	اختیاری				آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐
	عملی					آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐

هدف: آشنایی با تاریخ فلسفه اسلامی و شخصیت‌ها و مکاتب آن با تاکید بر نقش فلاسفه شیعه.

سرفصل

خاستگاه فلسفه اسلامی؛

میراث یونان و روم، میراث خاور زمین (خاور نزدیک و خاور دور) میراث قرآن و روایات، منازعات دینی و مذهبی (کلامی) و مواجهه با مبتدعه و کفار؛

حکمت مشاء (مکتب نوافلاطونی اسلامی)؛

کندی؛

فارابی؛

ابن سينا؛

اخوان الصفا (مکتب نوڤیشاگوری اسلامی)؛

مبارزه طلبی با اعتقادات اسلامی؛

ابن راوندی و رازی؛

مناسبات فلسفه با دین؛

غزالی، ابن رشد و فخر رازی

خواجه نصیرالدین طوسی؛

مناسبات فلسفه با عرفان؛

ابن عربی؛
 احیای حکمت مشاء در غرب جهان اسلام؛
 ابن ماجه و ابن طفیل؛
 حکمت اشراق؛
 شیخ اشراق؛
 حکمت متعالیه و مکتب اصفهان؛
 ملاصدرا، شیخ بهایی، میرداماد، میرفندرسکی، فیض کاشانی، حاج ملاهادی سبزواری، علامه طباطبائی.
 روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. سیر فلسفه در جهان اسلام، ماجد فخری
۲. تاریخ فلسفه در اسلام، ترجمه م.م. شریف
۳. سیر حکمت در ایران و جهان، سیدمحمد خامنه‌ای
۴. قواعد کلی فلسفه در فلسفه اسلامی، ابراهیمی دینانی
۵. ماجراهی فکر فلسفی در جهان اسلام، ابراهیمی دینانی
۶. منتخباتی از آثار حکماء الهی ایران، سیدجلال الدین آشتیانی
۷. تاریخ الفکر الاسلامی فی الاسلام، محمدعلی ابوریان
۸. ابن حزم حیاته و عصره، محمد ابوزهره
۹. خردگیران ابن سینا، محسن جهانگیری
۱۰. تاریخ الفلسفه فی الاسلام، دی بور، محمد عبدالهادی
۱۱. عقل و وحی در قرون وسطی، اتین ژیلسون، شهرام پازوکی
۱۲. تمہید لتاریخ الفلسفه الاسلامیه، مصطفی عبدالرزاق
۱۳. تاریخ فلسفه، کاپلستون، مجتبوی
۱۴. فلسفه یا پژوهش حقیقت، لوین، مجتبوی
۱۵. سیر فلسفه در جهان اسلام، گروهی از اساتید دانشگاه تهران
۱۶. فلاسفه میرزگ، مگی، بواین، عزت‌الله فولادوند
۱۷. شاع اندیشه و شهود در فلسفه سهوروی، ابراهیمی دینانی
۱۸. معرفت‌شناسی، تهیه و تدوین مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
۱۹. فلسفه تخلیلی (تقریرات استاد مهدی حائری)؛ عبدالله نصیری

۲۰. فلسفه- مسائل فلسفی- مکتب‌های فلسفی- مبانی علوم، علی شریعتمداری
۲۱. کاوش‌های عقل‌نظری، مهدی حائری یزدی
۲۲. ملاصدرا و حکمت متعالیه، مجموعه مقالات همایش جهانی حکیم ملاصدرا، بنیاد حکمت اسلامی ملاصدرا
۲۳. با کاروان اندیشه، عبدالحسین زرین‌کوب
۲۴. تاریخ فلسفه غرب، فردریک کاپلستون
۲۵. تاریخ فلسفه غرب، مصطفی ملکیان
۲۶. تاریخ فلسفه اسلامی، هانری کربن
۲۷. تاریخ الحکما، شهرزوری
۲۸. فلسفه چیست، رضا داوری
۲۹. فلسفه و کلام اسلامی، مونت گمری وات

تاریخ کلام شیعه

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	ساعت: ۳۲ واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: تاریخ کلام شیعه
	عملی				عنوان درس به انگلیسی: History of Shiite Theology
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
عملی					
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐					
☒ سمینار		کارگاه ☐	سفر علمی ☐	آزمایشگاه ☐	

هدف: شناخت مهمترین عناصر ممیزات فکری و اعتقادی شیعیان و بررسی سیر تاریخی پیدایش و پیشرفت اندیشه‌های کلامی شیعه.

سوفصل

تعریف علم کلام و تاریخ کلام و بررسی تفاوت آن دو از نظر قلمرو شناسی و روش شناسی؛
اهمیت علم کلام در مطالعات شیعه شناسی؛

آغاز پیدایش تفکر کلامی شیعه؛ بررسی و نقد دیدگاه‌های موجود؛

بررسی سیر تاریخی پیدایش و پیشرفت اندیشه‌های کلامی شیعه؛

آغاز فرقه‌گرایی (زمینه‌های شکل‌گیری کلامی شیعی در بستر درگیریهای کلامی توپیدید، راه‌های تأثیر پذیری از دستگاه‌های کلامی پیشین در محیط‌های پیرامونی)؛

مکتب کوفه و شخصیتهای بر جسته آن (هشام بن حکم، هشام بن سالم، زراره بن اعین، مومن طاق، ...) و دیدگاه‌های آنها شبهه تشیبیه گرایی هشامین و نقد آن

غیبت صغیری و درگیریهای کلامی ناشی از دوره موسوم به حیرت؛

مکتب قم و بغداد (بررسی نقاط تماس با محورهای درگیری و متون شاخص)؛

محورهای جغرافیایی متأثر از کلام امامی بغداد (ری، شامات...)؛

کلام فلسفی (نقش و تأثیر خواجه نصیر الدین طوسی بر کلام شیعه، بررسی نقاط شباهت و تمایز رویکرد فلسفی در کلام شیعه و سنه، بررسی تعامل تاریخی کلام شیعه با جریان فلسفی و عرفانی)؛

دوره حله و استمرار هر دو جریان کلام نقلی، عقلی بغدادی و فلسفی؛
اخباریگری؛
مکتب شیراز و اصفهان
بازسازی دستگاه کلامی شیعه در تعامل با فرقه‌ها و چالش‌های نویدید و مسایل الهیات جدید.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. منابع کلامی: آثار شیخ صدوق، مفید، سید رضی و مرتضی، شیخ طوسی و...
۲. منابع حدیثی کلامی: بصائر الدرجات، کافی کلینی، الواقی فیض، بحار الانوار و...
۳. منابع فرق و مذاهب: فرق الشیعه نوبختی، مقالات الاسلامین اشعری و...
۴. منابع طبقات و تراجم: رجال کشی و نجاشی و طوسی و طبقات المعتزله ابن مرتضی.
۵. کتابشناسی‌ها و فهرست نگاری‌ها: الفهرست ابن نديم و طوسی و منتجب الدین، تاریخ الادب العربي بروکلمان و تاریخ التراث العربي الفؤاد سزگین.
۶. تحقیقات معاصر: اندیشه‌های کلامی شیخ مفید، مکدر موت؛ فلسفه علم کلام، فان اس؛ مذاهب الاسلامین، بدوى؛ ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام، دینانی؛ فلسفه و کلام اسلامی، مونتگمری وات؛ مدخل های مرتبط در دایرة المعارف بزرگ اسلامی؛ الفکر الفلسفی عند الشیعه الاثنی عشری، علی محمد جابری؛ العقيدة و الشريعة، گلدزیهر.
۷. مجله نقد و نظر شماره های ۶۶ و ۶۵
۸. جستارهایی در مدرسه کلامی کوفه، زیر نظر محمدتقی سبحانی
۹. جستارهایی در مدرسه کلامی قم، زیر نظر محمدتقی سبحانی
۱۰. جستارهایی در مدرسه کلامی بغداد، زیر نظر محمدتقی سبحانی

منابع تفکر شیعی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	عنوان درس به فارسی: منابع تفکر شیعی	
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
■ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒		نوع واحد		
■ سینیار ☒ کارگاه ☐ سفر علمی ☐		واحد: ۲ ساعت: ۳۲		

هدف: آشنایی با منابع تفکر دینی نزد شیعه و قلمرو هر یک.

سوفصل

جایگاه قرآن؛

فهم و تفسیر قرآن نزد مذاهب؛

روش برداشت از قرآن نزد مذاهب اسلامی؛

انزال و تنزیل قرآن (شباهات کلامی – احادیث وارد نزد فرقین و تفسیرهای آن)؛

جایگاه اختلاف قرائتها در اختلاف معنا؛

آیات شیطانی؛

مسئله تحریف – خاستگاههای قول به تحریف – اقسام تحریف؛

تفسیر به رأی و تفسیر مقبول (ضوابط و معیارها نزد مذاهب)؛

سبک بیان قرآن؛

زبان قرآن (امتیازات و اخترات – روش تخاطب قرآن و ...)؛

قواعد تفسیر قرآن – روش های تفسیر؛

تفسیر تطبیقی (مقایسه آراء مفسران مذاهب اسلامی درباره برخی آیات خصوصا آیات امامت و ولایت آیات توحید آیات نبوت)؛

تأویل گرایی در میان مذاهب اسلامی؛

بررسی جایگاه اهل بیت به عنوان معلمان رسمی و مفسران قرآن؛
رابطه متقابل قرآن و سنت؛

صفات قرآن نزد مذاهب اسلامی (اعجاز، کمال، جامعیت، تبیین، تحدی و ...);
اقسام و شاخه های معارف دینی در قرآن؛
جایگاه سنت؛

تفسیر سنت – تداوم سنت – اقسام سنت؛
سهم سنت در بیان معارف دین؛

وجوه حجیت سنت – نظریه های مختلف درباره آن؛
محدوده حجیت سنت؛

شروط حجیت سنت (خصوصا شرط عصمت)؛
میزان وابستگی مذاهب اسلامی به منبع سنت و قلمرو آن نزد مذاهب اسلامی؛

تفسیر سنت در مقابل بدعت؛
تاریخ سنتگرایی در میان مذاهب اسلام؛
پدیده جعل و وضع و جایگاه آن نزد مذاهب اسلامی؛
جایگاه عقل:

- وجه حجیت عقل و میزان اعتبار آن؛
- تفسیر و قلمرو عقل؛
- نزاع عقل و نقل در فرهنگ اسلامی؛
- جایگاه، قلمرو، اعتبار و اقسام عرف و سیره و تفاوت این دو و میزان حجیت آن نزد مذاهب اسلامی؛
- میزان رجوع برخی ادله فقهی مانند استحسان و قیاس اجماع و مذهب صحابی به عرف؛
- جایگاه عرف به عنوان منبع تفکر دینی در عرض کتاب و سنت و به عنوان دلیل حجیت برای برخی منابع.

عرف محوری نزد مذاهب اسلامی؛

تفسیرهای مختلف از عرفی شدن دین؛

تعريف مصلحت – اقسام مصلحت؛

طرق کشف مصالح و اهداف و مقاصد شارع؛

تفاوت مصالح معتبره و مصالح ملغات؛

سیر تاریخی تفکر مقاصدی در دنیای اسلام؛

احکام حکومتی و مصلحت؛

مصلحت و احکام ثابت و متغیر؛

تفسیرهای مختلف از فقه المصلحة؛

قانونگذاری در دنیای اسلام بر اساس مصلحت؛

تفاوت مصلحت با مبادی و ملاکات احکام؛

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. جوامع تفسیری فریقین
۲. جوامع روایی فریقین
۳. آثار اصولی عالمان شیعی و سنی (مانند الاصول العامه، للفقه المقارن، اصول فقه مظفر، اصول الفقه ابوزهره، معجم الاصول، عده الاصول، کفایه الاصول، المستصفی، الاحکام فی اصول الاحکام ابن خدم و آمدی، مصادر الاستباطة واصول الاستباط حیدری)
۴. دائرة المعارف بزرگ اسلامی
۵. دائرة المعارف تشیع
- ع. آثار علوم قرآنی (مانند البرهان زرکشی، الاتقان سیوطی، البيان آیت الله خوبی، التمهید، معرفت)
۷. آثار فریقین در باب علوم الحديث
۸. المواقفات، شاطبی
۹. الاعتصام، شاطبی
۱۰. مقاصد الشريعة، ابن عاشور
۱۱. الحدائق الناظرة، بحرانی
۱۲. جواهر الكلام، نجفی
۱۳. فی التشريع الاسلامی، سید احمد خلیل
۱۴. اصول التشريع الاسلامی، علی حب الله
۱۵. مفتاح السعاده و مصباح الزیاده، طاش کبری زاده
۱۶. مدخل فقه، رضا اسلامی
۱۷. تاریخ التشريع الاسلامی، محمد حضری بیک
۱۸. الامام الصادق و المذاهب الاربعه، اسدحیدر
۱۹. مقدمه ای بر فقه شیعه، محمد حسین مدرسی
۲۰. ادوار فقه، محمود شهابی
۲۱. تاریخ فقه و فقهاء، ابوالقاسم گرجی
۲۲. تمہید لتاریخ التفکر الاسلامی، مصطفی عبدالرزاق
۲۳. العواصم، ابن وزیر

جريان شناسی فکری شیعه و جهان اسلام

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی:		
	عملی				جريان شناسی فکری		
	نظری	پایه			شیعه و جهان اسلام		
	عملی						
	نظری	تخصصی					
	عملی						
	نظری	اختیاری					
	عملی						
☒ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد					عنوان درس به انگلیسی:		
☒ سینیار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه					Movementology of the shi'a and Islamic world		

هدف: آشنایی با گرایش های فکری معاصر در شیعه و جهان اسلام، افکار و اندیشه های متفکران شیعه و جهان اسلام، و نیز واکنش ها و مواضع فکری، سیاسی و اجتماعی آنان در برابر فرهنگ غرب

سرفصل

الف. جريان شناسی فکری شیعه

اختلافات فکری شیعیان (زمینه ها و عوامل):

مروری اجمالی بر اختلافات کهن شیعی در حوزه های مختلف فکری:

جريان های فکری معاصر در شیعه:

- جريان های فلسفی و مکتب صدرایی;

- جريان تفکیک;

- جريان های سنتی;

- جريان شناسی روحانیت;

جريان سنتگرایی (حکمت خالده و وحدت متعالی ادیان):

- جريان های تجدید نظر طلب در مذهب

- جريان قرآنیون

- جریان‌های روشنگری دینی (دانشگاهی و حوزوی);
- جریان‌های روشنگری لیبرال؛
- جریان‌های تقریبی و ضد آن؛
- انجمن حجتیه.

ب. جریان شناسی فکری جهان اسلام

عوامل فکری و اجتماعی ظهور تجددگرایی؛

تحول در جهان اسلام (سقوط امپراتوری‌ها، ورود استعمار، فتح مصر توسط ناپلئون و ...);

پیدایش جنبش‌های اسلامی (قیام‌های عبدالقادر الجزائیری، سنوسی، مهدی سودانی، احمد بریلوی و ...);

بررسی جریان‌های مختلف سنت‌گرایی در میان مسلمانان مثل وهابیت، إخوان المسلمين، اهل حدیث؛ شبه قاره هند و دیوبندیه و سلفیه شمال آفریقا، جماعت اسلامی پاکستان، انقلاب ایران، حزب الدعوه عراق، طالبان افغانستان، نوریس ترکیه؛

نهضت‌ها و احزاب اسلامی و سیاسی؛

بررسی جریان فکری اصلاح گری دینی (افکار و اندیشه‌های سید جمال الدین اسدآبادی، محمدعبده، آیت الله نائینی، استاد مطهری، محمد اقبال لاہوری، نقیب العطاس...)

ظهور پدیده سکولاریسم در جهان اسلام؛

بررسی جریان نوآندیشان دینی و نومعتزله؛

رویکردهای مختلف تقریبی این جریان‌ها؛

نقد و بررسی جریان قرآنیون؛

نقد و بررسی دیدگاه‌های سنت‌گراها؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

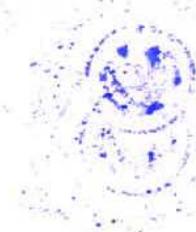
۱. مشروطه ایرانی، حبیب آجودانی
۲. القبای جدید و مکتبات، میرزا فتحعلی آخوندزاده
۳. اندیشه‌های آخوندزاده، فریدون آدمیت
۴. ابواب الهدی، میرزا مهدی اصفهانی
۵. تقریرات، محمود حلبي
۶. مصباح الهدی، محمود حلبي

۷. در خدمت و خیانت روشنفکران، علی آقا بخشی
۸. دیباچه‌ای بر جامعه‌شناسی، حسین بشریه
۹. ایرانیان و اندیشه تجدد، بهنام جمشید
۱۰. جاودان خرد، به اهتمام سید حسن حسینی
۱۱. جریان‌ها و جنبش‌های مذهبی سیاسی ایران سال‌های ۱۳۵۷ - ۱۳۲۰، رسول جعفریان
۱۲. تشیع و مشروطیت، عبدالهادی حائری
۱۳. نخستین رویارویی‌های اندیشه گران ایران با دو رویه تمدن بورژوازی غرب، عبدالهادی حائری
۱۴. دین پژوهی معاصر، علی اکبر رشد
۱۵. نهضت امام خمینی، سید حمید روحانی
۱۶. کالبد شکافی جناح‌های سیاسی ایران، حمید رضا ظریفی نیا
۱۷. سرآغاز نواندیشی معاصر دینی و غیر دینی، فراستخواه مسعود
۱۸. جریان شناسی فکری ایران معاصر، عبدالحسین خسروپناه
۱۹. جریان شناسی اعتزال نو، محمد عرب صالحی
۲۰. تجربه اسلام سیاسی، الیویه روا، ترجمه مجتبی مدیر شانه چی
۲۱. جنبش‌های اسلامی معاصر، سید احمد موثقی
۲۲. جامعه‌شناسی روشنفکری دینی، محمدعلی زکریایی
۲۳. اندیشه سیاسی معاصر، حمید عنایت ترجمه بهاءالدین خرمشاهی
۲۴. سیری در اندیشه سیاسی عرب، حمید عنایت
۲۵. اخوان‌المسلمین بزرگترین جنبش اسلامی معاصر، اسحاق موسی الحسینی، ترجمه سید هادی
۲۶. جنبش‌های اسلامی معاصر در جهان عرب، هرایر دکمجان، ترجمه حمید احمدی
۲۷. حرکت‌های اخوانی‌ها و وهابی‌ها در چین، محمدجواد امیدوارنیا
۲۸. نهضت‌های نوین اسلامی در اندونزی، دلیار نوئر، ترجمه ایرج رزاقی
۲۹. الاسلام و اصول الحكم، علی عبدالرزاق
۳۰. حجۃ اللہ البالغہ، دھلوی
۳۱. سازمان‌ها و جریان‌های سیاسی در ایران، رسول جعفریان
۳۲. سیری در تفکر کلامی معاصر، محمدصفیر جبرئیلی
۳۳. نهضت‌های اسلامی در صداساله اخیر، مرتضی مطهری
۳۴. نخستین رویاهای اندیشه گران ایران با دو رویه تمدن بورژوازی غرب، عبدالهادی حائری
۳۵. اسس التقدم عند مفكري اسلام في العصر الحديث، فهی جرعان
۳۶. روشنفکران عرب و غرب، هشام شرابی، ترجمه عبدالرحمن عالم
۳۷. روشنفکران ایرانی در مواجهه با غرب، مهرزاد بروجردی، ترجمه جمشید شیرازی
۳۸. احیاء فکر دینی در اسلام، محمد اقبال لاهوری، احمد آرام

۳۹. اصلاح تفکر اسلام، طه جابر العلوانی، ترجمه محمود شمس
۴۰. مجموعه آثار روش‌نگران ایرانی (سروش، بازرگان، شریعتی، ملکیان و...)

جغرافیای تشیع در جهان معاصر

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی:
	عملی				جغرافیای تشیع در
	نظری	پایه			جهان معاصر
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
عملی					عنوان درس به انگلیسی: Geography of Shiism in the Contemporary World
☒ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد					
☒ سینما		☐ کارگاه	☐ سفر علمی	☐ آزمایشگاه	

هدف: شناخت ژئوپلتیک جهان تشیع، جمعیت شیعیان، آشنایی با آداب و رسوم شیعیان در کشورهای مختلف، مرزهای جوامع شیعی

سرفصل

واژه جغرافیا:

تعريف جغرافی در لغت و اصطلاح:

آشنایی با فواید و اهداف تاریخ اقوام و ملل:

جغرافیای جهان اسلام:

معرفی برخی از جغرافی دنان مسلمان:

معرفی نرم افزار جغرافیای جهان اسلام:

شیعه و علم جغرافیا:

معرفی برخی آثار درباره جغرافیای تشیع:

جهان اسلام و مشخصات جغرافیایی آن:

جهان تشیع و مشخصات جغرافیایی آن:

تشخیص تعداد کل جامعه شیعیان و مقایسه آن با جامعه جهانی:

نحوه توزیع شیعیان (با مدل های کمی) در سطح جوامع مختلف:

نحوه توزیع شیعیان در سطح نواحی و سرزمین های مهم اسلامی:

تعداد و توزیع اقلیت شیعیان در کشورها و سرزمین های غیر اسلامی؛
 چگونگی توزیع جمیعت شیعیان به نواحی شهری و غیر شهری؛
 آینده نگری جامعه شیعی از بعد تغییرات جمیعتی؛
 ایران و موقعیت اجتماعی آن در جهان شیعه؛
 مروری بر تاریخ تشیع و حوادث بر جسته و شخصیت های تأثیرگذار و نقاط عطف آن با تکیه بر سده اخیر؛
 آشنایی با جغرافیای شیعه اعم از جغرافیای سیاسی، اقتصادی و انسانی در عصر حاضر؛
 نگرشی کلی بر اندیشه ها و کلام شیعه با تأکید بر وجود مشترک اعتقادی میان شیعیان معاصر؛
 مروری بر تحولات سیاسی شیعه، مبارزات، انقلاب ها و حکومت های شیعی با تأکید بر سهم شیعه از قدرت؛
 آیین ها و نمادهای مشترک شیعیان جهان (اعم از دینی، مذهبی، قومی، فرهنگی و غیره)؛
 مختصات عمده فرهنگی هر یک از جمیعت های شیعی جهان امروز (جمیعت های دینی، مذهبی، فرهنگی، سیاسی)؛
 مشکلات و درگیری های داخلی شیعه همانند کشتار شیعیان هند و پاکستان و کشمیر، اختلافات داخلی میان شیعیان؛
 مصائب و گرفتاری های خارجی شیعه مانند اشغال عراق و افغانستان، حمله اسرائیل به لبنان، فشارهای بین المللی؛

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پژوهه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. جغرافیای تشیع، ابوالحسن نواب
۲. بذرهای توطئه، حسین ابوترابیان
۳. اصول و مقاهیم ژئوپلیتیک، محمدرضا حافظ نیا
۴. مقدمه ای بر جغرافیای کشورهای اسلامی، عباس سعیدی رضوانی
۵. ناحیه محدوده فضایی برای تحقیقات جغرافیایی، یدالله فرید
برداشتی جغرافیایی از جمیعت مسلمان جهان، محمد حسن گنجی
۶. نقش گروه های معارض عراقی در روابط ایران و عراق، حبیب... ابوالحسن شیرازی
۷. نهضت اسلامی شیعیان عراق، جویس ان. ولی
۸. شیعیان و آینده عراق، جعفر حق پناه
۹. عراق ساختارها و فرآیند گرایش های سیاسی، سیدحسین سیف زاده
۱۰. سکولاریسم در جهان عرب، حمیدرضا شریعتمداری
۱۱. شیعیان عرب مسلمانان فراموش شده، فولر گرهام، ترجمه خدیجه تبریزی
۱۲. نهضت شیعیان در انقلاب اسلامی عراق، عبدال... فهدالنفیسی، ترجمه کاظم چایچیان

۱۴. حزب الدعوه اسلامی عراق، سید حسین موسوی
۱۵. اطلس شیعه، رسول جعفریان
۱۶. جنبش‌های سیاسی - اجتماعی بحرین، بحرانی مرتضی
۱۷. شیعیان بحرین فصلنامه جهان اسلام، قاسمی صفت الله
۱۸. شیعیان لبنان و توسعه نفوذ اجتماعی، بهزاد احمدی
۱۹. جغرافیای تاریخی شیعیان اتحاد شیعیان ایران و لبنان، محمد قوچانی
۲۰. سیری در تاریخ و جغرافیای لبنان، غلامرضا گلی‌زواره
۲۱. تاریخ احزاب شیعی در لبنان، جواد اصغری
۲۲. راهنمای منطقه و کشورهای حوزه خلیج فارس، فیروزه میر رضوی و بهزاد احمدی لفوریکی
۲۳. نقش قبائل یمنی در حمایت از اهل بیت(ع)، اصغر منتظر القائم
۲۴. جغرافیای سیاسی شیعیان منطقه خلیج فارس، زینب متقی زاده
۲۵. برآوردهای استراتژیک عربستان سعودی، نجف زراعت پیشه
۲۶. عربستان سعودی، رقیه سادات عظیمی

متنون عربی تخصصی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: متنون عربی تخصصی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: ☒ دارد ☐ ندارد					
☒ سینیار		☐ کارگاه	☐ سفر علمی	☐ آزمایشگاه	

هدف: آشنایی با متنون عربی تخصصی قدیم و جدید در حوزه تاریخ تشیع

سرفصل

برگزیده ای از متنون تاریخی عربی قدیم و جدید در حوزه تاریخ تشیع
(استاد از دانشجویان بخواهد که متن مورد نظر را قبل از کلاس اعراب گذاری و ترجمه کرده و در کلاس ارائه نمایند).

روش ارزیابی

تحقیق (پژوهش)	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
✓	✓	✓	✓

منابع

١. تاريخ اليعقوبي
٢. مروج الذهب مسعودي
٣. تاريخ الطبرى
٤. تاريخ ابن اثير

٥. تاريخ ابن كثير

٦. آثار تاريخي جعفر مرتضى عاملی

٧. تأسيس الشيعه صدر

٨. اصل الشيعه و اصولها كاشف الغطاء

٩. آثار تاريخي سيد محمد باقر صدر

۳- دروس
جبرانی

فلسفه تاریخ و مکاتب تاریخ نگاری مسلمانان

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی:
	عملی				فلسفه تاریخ و مکاتب تاریخ نگاری
	نظری	پایه			مسلمانان
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد ☒ ندارد ☐					عنوان درس به انگلیسی: Philosophy of History and Schools of Muslims Historiography
■ سینیار	■ کارگاه	■ سفر علمی	■ آزمایشگاه		

هدف: شناخت قوانین و سنن حاکم بر تاریخ و شناخت نظریه‌ها و مکتب‌های معروف فلسفه تاریخ در اندیشهٔ متفکران مسلمانان و اروپایی و شناخت معنا و مفهوم تاریخ‌نگاری، مکاتب و روش‌های آن از دوره‌های اولیه تا عصر حاضر و نیز شناخت نظریه‌های تاریخ‌نگاری اسلامی و مکاتب آن.

سرفصل

کلیات (تعریف تاریخ، اقسام فلسفهٔ تاریخ، رابطهٔ آنها):

فلسفهٔ علم تاریخ؛

علمیت تاریخی؛

تاریخ و رابطه آن با دیگر علوم (تاریخ و علم، تاریخ و فلسفه، تاریخ و تاریخ‌نگاری و...):

- واقعیت و حقیقت در تاریخ؛
- عینیت تاریخی؛
- تبیین تاریخی و انواع آن؛
- آزمون‌پذیری در تاریخ؛
- چیستی، فایدهٔ تاریخ؛

چگونگی تاریخ (قانون‌مندی تاریخ، تکامل، مسیر حرکت و عامل حرکت در تاریخ، غایت و هدف تاریخ)

چرایی تاریخ (محرك تاریخی)؛

مکاتب و متفکران فلسفهٔ تاریخ (باتکیهٔ بر دیدگاه اندیشمندان مسلمان)؛

فلسفه تاریخ از دیدگاه قرآن؛
مباحث جدید در فلسفه تاریخ؛
معنا و مفهوم تاریخ‌نگاری؛
انگیزه‌ها و اهداف تاریخ‌نگاری؛
تاریخ‌نگاری پیش از ظهور اسلام؛

- تاریخ‌نگاری اولیه بشر (گونه‌های ثبت تاریخ)؛
- تاریخ‌نگاری باستان (چین، هند، یونان، روم، مصر)؛
- تاریخ نگاری در ایران؛
- تاریخ نگاری در اسلام؛
- نظریه‌های نوین در تاریخ نگاری اسلامی؛
- آموزه‌های اسلامی در زمینه تاریخ نگاری مطلوب؛
- مکاتب تاریخ نگاری در عصر اسلامی (مکاتب مدینه، عراق، شام، ایران، یمن، مصر و ...);
- مهم‌ترین مکاتب تاریخ نگاری در عصر حاضر.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. مقدمه‌ای بر فلسفه تاریخ، والش
۲. تاریخ در ترازو، زرین کوب
۳. فلسفه تاریخ، حسینعلی نوذری
۴. آغاز و انجام تاریخ، ترجمه محمدحسن لطفی
۵. بیش تاریخی قرآن، یعقوب جفری
۶. تاریخ نگاری در اسلام، (مجموعه مقالات)، ترجمه آزنگ
۷. فلسفه تاریخ ابن خلدون، محسن مهدی
۸. مورخ و تاریخ، توین بی، ترجمه کامشاد
۹. تفسیر تاریخ، عبدالحمید صدیقی
۱۰. علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی، آئینه‌وند
۱۱. جامعه و تاریخ، مرتضی مطهری
۱۲. فلسفه تاریخ، مرتضی مطهری
۱۳. تاریخ نگاری در اسلام، سجادی و عالمزاده

۱۴. سنت‌های اجتماعی و فلسفه تاریخ در مکتب قرآن، محمدباقر صدر

۱۵. جامعه و تاریخ از دیدگاه قرآن، مصباح یزدی

تشیع و تصوف

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: تشیع و تصوف
	عملی	پایه			عنوان درس به انگلیسی: Shi'ism and Sufism
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری				
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
■ آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒					
■ سینیار ☒		سفر علمی ☐	کارگاه ☐	آزمایشگاه ☐	

هدف: شناخت اجمالی تاریخ و تعالیم تصوف و عرفان و پیوندهای تاریخی و ماهوی تشیع و تصوف

سرفصل

کلیات (منبع‌شناسی، مفهوم‌شناسی، ابعاد و جایگاه عرفان و تصوف نسبت به دیگر علوم از جمله فقه، کلام، فلسفه و اخلاق؛

خاستگاه و ظهور تاریخی و زمینه‌های فکری و اجتماعی؛

سیر تطوری عرفان و تصوف (تحولات ساختاری و محتوایی، ظهور و بروز سلاسل و فرقه و نمادهای صوفیانه، مکاتب عرفانی (جغرافیایی، سلوکر و...))؛

پیوندهای تاریخی با شیعه و تشیع (عصر امامان و رابطه صوفیان با ائمه، بررسی ربط و نسبت سلاسل صوفیانه با امامان شیعه، بررسی و نقد اخبار و احادیث واردۀ از اهل بیت، رابطه صوفیان و شیعیان در عصر غیبت، گرایش‌ها و دیدگاه‌های مختلف عالمان شیعه نسبت به عرفان و تصوف (قبل از صفویه))؛

تصوف و عرفان در قرن هفتم و پیوند آن با تشیع؛

ابن عربی و تفسیر عرفانی

سید حیدر و گسترش تصوف شیعی

نهضت‌های دینی و صوفیانه (نظیر حروفیه، مشعشعیه، نوربخشیه، بكتاشیه و صفویه) و رابطه آن با تشیع؛

سلسله‌های صوفی شیعی، عارفان معاصر شیعی و دیدگاه آنها نسبت به تصوف و عرفان؛

علل و زمینه‌های مخالفت عالمان شیعه با تصوف (در عصر صفوی)؛

معرفی روش‌ها و ویژگی سلوکی و عرفانی عارفان فقیه و فقیهان عارف شیعی در قرون اخیر (نظیر بحرالعلوم، بیدآبادی، شوشتاری، کربلایی، ملاحسین قلی قاضی، همدانی، تبریزی و علامه طباطبایی و ...); پیوندۀای ماهوی و رابطه تعالیم عارفانه و صوفیانه آن با آموزه‌های شیعی:

- انسان کامل و حقیقت محمدیه؛
- ولایت و قطب و...؛
- مهدویت، تقیه.

بررسی مشترکات و تفاوت‌های معنویت‌گرایی و باطنی‌گری در اسلام شیعی و سنی.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقيق (پروژه)
✓	✓	✓	✓

منابع

۱. آثار کلاسیک و تذکرۀنگاری صوفیان (نظیر اللمع، قوت القلوب، مصباح‌الهدی، رساله قشیریه، احیاء العلوم، تذکرۀ الأولیاء، نفحات الانس، طبقات الفتوات)
۲. شرح نهج البلاغه ابن میثم بحرانی
۳. تاریخ تصوف، قاسم غنی
۴. کتاب‌شناخت اخلاق اسلامی، مهدی احمد پور، علیزاده، عالم زاده نوری
۵. آموزه‌های صوفیان، سید حسین نصر
۶. الصلة بين التصوف والتسبیح، کامل مصطفی الشیبی
۷. تشیع و تصوف تا آغاز سده دوازدهم هجری، کامل مصطفی شیبی، ترجمه علی‌رضا ذکاوی قراگوزلو
۸. بررسی تأثیر روایات شیعی در نهج البلاغه و تطبیق آن با مفاهیم عرفانی، علی فتح‌الله‌ی
۹. تصوف و تشیع، هاشم معروف‌الحسنی، سید‌محمد‌صادق عارف
۱۰. اخلاق ناصری، خواجه نصیر‌الدین طوسی
۱۱. المحجّه البیضا فی تهذیب الاحیاء، ملام‌حسن فیض کاشانی
۱۲. تصوف الشیعی نظره‌الی حیاہ السید حید الامی و عقاید، حمد جواد گوهري
۱۳. جامع السعادات، محمد‌مهدی نراقی
۱۴. المراقبات، میرزا جواد آقا ملکی تبریزی
۱۵. اربعین (چهل حدیث)، امام خمینی
۱۶. تاریخ تصوف مهدی دهباشی و میرباقری فرد
۱۷. عرفان شیعی، خنجر علی حمیه

۱۸. نقدی جامع بر تصوف، حر عاملی
۱۹. جستجو در تصوف ایران ج ۱ و ۲، عبدالحسین زرین کوب
۲۰. ارزش میراث صوفیه، عبدالحسین زرین کوب
۲۱. تشیع و تصوف تا آغاز سده دوازدهم هجری، کامل مصطفی الشیبی

زبان انگلیسی تخصصی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد	واحد: ۲ ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی:	
	عملی				زبان انگلیسی	
	نظری	پایه			تخصصی	
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
عملی		آموزش تکمیلی: ☒ دارد ☐ ندارد		عنوان درس به انگلیسی: English Texts in Shiism History		
☒ سینیار		☐ کارگاه ☐ سفر علمی		آزمایشگاه ☐		

هدف: کسب دانش و مهارت نسبی در استفاده از متون انگلیسی مربوط به تاریخ اسلام و تشیع

سرفصل

توسعه روشنمند واژگان در حوزه دین پژوهی،

آشنایی روشنمند با ساختارهای زبان انگلیسی فخیم،

آشنایی روشنمند با اصول ترجمه؛

برگزیدهای از مدخل‌ها و متون تاریخی، فلسفی و عرفانی شیعه در دایره المعارف‌های اسلام و پل ادوارد.

روش ارزیابی

تحقيق (پژوهه)	آزمون نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
✓	✓	✓	✓

منابع

1. the encyclopedia of islam

2. the encyclopedia of philosophy, pouledwards

۳. سایر منابع تخصصی انگلیسی مربوط به تاریخ اسلام و تشیع

